

Prevenirea abandonului copilului de vîrstă fragedă prin servicii sociale comunitare

Tatiana Focșa, lector universitar

Summary

For the harmonious development of the child is necessary to a safe family environment. The institutional environment is harmful to children, particularly those aged from 0-3 years. This conclusion was reached by experts in child protection.

Pentru dezvoltarea armonioasă a copilului, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale acestuia, este necesară creșterea și abitația lui în mediu familial sigur. Asemenea nevoi ca **cele fiziologice ale copilului, nevoia responsabilității, nevoia de experiențe noi, de stimulare, de încurajare și apreciere, de dragoste și securitate** urmează a fi realizate numai în familie. Mediul instituțional este dăunător pentru copii, în special pentru cei cu vârste de la 0 la 3 ani. La această concluzie au ajuns experții din domeniul protecției copilului.

Republica Moldova realizează reforma sistemului de protecție a copilului de mai mulți ani. Au existat două schimbări semnificative în domeniul reformei sistemului de îngrijire a copilului, în 2002, Guvernul a elaborat o concepție națională privind protecția copilului și a familiei, a aprobat Strategia Națională privind Protecția copilului și a familiei, atunci în 2006 a lansat oficial reforma sistemului de îngrijire a copilului, fiind aprobată Strategia Națională și Planul de Acțiuni pentru Dezinstituționalizare 2007-2012.

Actualul sistem de protecție poate fi caracterizat ca fiind unul reactiv, rigid și, respectiv, cost ineficient, context în care activitățile necesare pentru promovarea reformei în domeniul protecției copilului și familiei urmează în mod prioritar a fi reorientate spre dezvoltarea și implementarea unor mecanisme viabile de prevenire a situațiilor de risc, de identificare și intervenție timpurie. [4, pag.52]

Preocuparea pentru promovarea și respectarea drepturilor copilului a determinat MMPSF să se implice activ în cunoașterea, prevenirea și intervenția, în cazul copiilor aflați în dificultate. Strategia națională privind protecția copilului și familiei identifică drept grup vulnerabil copilul abandonat, ceea ce indică gravitatea acestui fenomen și necesitatea de a fi abordat din mai multe puncte de vedere. Concomitent, pentru a eficientiza cadrul de prestare a serviciilor sociale s-a promovat implementarea sistemului integrat de servicii sociale. De asemenea, s-au întreprins acțiuni pentru dezvoltarea mecanismului de prevenire a instituționalizării copiilor. Astfel, a fost fundamentat mecanismul de colaborare interinstituțională între sistemul medical și cel de asistență socială.

Copiii de vîrstă fragedă sunt cel mai profund afectați de efectele negative în instituții rezidențiale. Consecințele instituționalizării asupra acestora este cel mai greu de recuperat, în primul rînd, datorită lipsei de afecțiune interpersonală și atașament în primii ani de viață, care duc la dereglări în dezvoltarea psihoemoțională și intelectuală ulterioară a copiilor [4, pag.52].

Cu părere de rău, în anul 2011, în centrele de plasament temporar erau plasați 192 copii cu vârsta de pînă la 3 ani. Însă, în Chișinău sunt, la moment, 130 de copii cu vîrstă de la 0 la 3 ani plasați în instituțiile rezidențiale. Principalele cauze ale abandonului fiind maladii grave ale copiilor, copii născuți de mame minore sau mame singure care au o situație materială precară. Problema are efecte de lungă durată, cu consecințe nu numai asupra grupurilor direct afectate, ci asupra tuturor membrilor societății.

Efectele acestui fenomen pe termen scurt implică *cheltuieli materiale și umane* pentru instituționalizare, dar, mai ales, cele pe termen lung. După împlinirea vârstei de 18 ani, acești copii

se vor găsi în imposibilitatea de a-și asigura existența și vor încerca să supraviețuiască apelând la activități ilegale, ca rezultat a traumei pe care o poartă.

Cu toate acestea, politicile statului sunt îndreptate spre crearea condițiilor favorabile de dezvoltare și creștere a copilului în familie și către menținerea copilului în mediul familial, în special prin crearea de centre maternale. În acest sens, au fost aprobate, prin Hotărârea Guvernului nr. 1019 din 02.09.2008, Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale [1]. Misiunea centrului maternal este de a asigura formarea, menținerea și întărirea legăturilor familiale. Beneficiari de servicii ai centrului sunt:

a) *cuplurile mamă-copil aflate în una din următoarele situații de risc social:*

- *cuplurile mamă-copil abuzate sau neglijate:*

- *cuplurile mamă-copil incluse într-un program de restabilire a legăturii familiale:*

b) *gravidele în dificultate pe parcursul ultimului trimestru de sarcină aflate în una/mai multe din situațiile expuse anterior.*

Scopul Centrului este de a preveni abandonul copilului prin oferirea unui mediu suportiv cuplului mamă-copil aflat în dificultate, dezvoltarea abilităților parentale ale mamei, precum și medierea relațiilor cu familia extinsă în vederea (re)integrării în mediul familial. Centrul oferă cuplului mamă-copil aflat în dificultate, în funcție de necesitățile beneficiarilor, servicii de găzduire, îngrijire, educație, asistență medicală, juridică, socială, psihologică și de (re)integrare. Drepturile fiecărui cuplu mamă-copil sînt recunoscute, respectate și promovate.

Modificări recente în domeniul protecției copilului se axează și pe prevederile Legii Nr. 140 din 14.06.2013, în vigoare din 01.01.2014, privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, care enumeră exhaustiv situațiile de risc ale copilului. Legea, stipulează obligativitatea cooperării în domeniul protecției drepturilor copilului, a autorităților tutelare locale și teritoriale din diferite unități administrative – teritoriale, prin obținerea și transmiterea informațiilor și documentelor necesare pentru identificarea, evaluarea și acordarea asistenței și stabilirea statutului copiilor [3].

În scopul asigurării unui cadru legal special, MMPSF a promovat Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii, aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 889 din 11.11.2013.

Serviciul este orientat spre familiile cu copii, pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial. Scopul Serviciului constă în susținerea dezvoltării capacităților familiei în creșterea și educația copilului, prin consolidarea factorilor protectori din interiorul familiei și conectarea ei la resursele relevante din comunitat [3].

Serviciul se prestează în două forme: sprijin familial primar și sprijin familial secundar.

Sprijinul familial primar include activități variate, flexibile, orientate spre consolidarea mediului familial și a factorilor protectori din interiorul familiei: formarea capacității de a depăși situațiile dificile, crearea rețelei sociale a familiei și a capacității acesteia de a oferi suport în perioadele dificile, formarea deprinderilor privind îngrijirea și educația copilului, formarea competențelor sociale și emoționale ale copilului, identificarea factorilor care pot conduce la apariția riscului de neglijare și abuz.

Sprijinul familial secundar include un ansamblu de activități adresate familiilor cu copii în situații de risc, cu scopul de a diminua factorii care afectează sănătatea și dezvoltarea copilului, a preveni separarea copilului de familie sau a pregăti reintegrarea lui în familie, care sînt realizate în baza managementului de caz aprobat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Asistentul social comunitar este managerul de caz. Pentru prevenirea separării copilului de familie sau reintegrarea acestuia în familie, sprijinul familial secundar se realizează în baza evaluării complexe. Acest sprijin familial se oferă în baza acordului semnat de către managerul de caz cu părintele/persoana în grija căreia se află copilul.

Dacă problema familiei cu copii nu poate fi soluționată fără asistență financiară, asistentul social comunitar solicită DASPF, prin fișa de referire, examinarea cazului în vederea oferirii ajutorului bănesc, anexînd raportul privind evaluarea situației copilului și familiei.

Ajutorul bănesc se oferă în situațiile în care sprijinul familial secundar nu asigură diminuarea problemei/soluționarea cazului fără de asistență financiară. La stabilirea ajutorului bănesc se iau în considerare necesitățile familiei, numărul de copii în familie, condițiile de trai, factorii sezonieri, gravitatea problemei etc., precum și venitul familiei obținut din salarii, plăți sociale și alte surse de venit, declarate sub responsabilitatea familiei. Familia beneficiară de ajutor social are dreptul de a accesa ajutor bănesc [4, pag. 76].

În concluzie, putem menționa că asigurarea dezvoltării armonioase ale copilului se datorează mai multor factori obiectivi și subiectivi. Mediul familial constituie mediul primar de asigurare a respectării drepturilor copilului. Pentru societate este prioritar susținerea cuplului părinte-copil, întrucît copilul de azi este adultul de mâine, cu experiențe de atitudine și afecțiuni din partea adulților din copilăria lor.

Bibliografie

1. Hotărîrea Guvernului nr. 1019 din 02.09.2008 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale.
2. Hotărîrea Guvernului Nr. 889 din 11.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii.
3. Legea Nr. 140 din 14.06.2013, în vigoare din 01.01.2014 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.
4. Suport de curs, Protecția copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, Chișinău, 2013.